

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

VILVOORDE LEDEGANCKSTRAAT
(prov. VLAAMS-BRABANT)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteur: Eline VAN HEYMBEECK
Redactie: Bart BARTHOLOMIEUX, Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2013/30

Afbeelding op schutblad: Algemeen zicht op het onderzochte terrein.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer: 2013/334	
Datum aanvraag: 15/07/2013	
Naam aanvrager: VAN HEYMBEECK Eline	
Naam site: Vilvoorde, Ledeganckstraat 16	
Naam aanvrager metaaldetectie: VAN HEYMBEECK Eline	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2013/334 (2)	

Opdrachtgever:	AG RE COPiD nv Programma Scholen van Morgen Sint-Lazaruslaan 4-10 1210 Sint-Joost-ten-Node
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Marc Brion, Els Patrouille (erfgoedconsulenten Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	/
Projectleider:	Bart Bartholomieux
Leidinggevend archeoloog:	Eline Van Heymbееck
Archeologisch team:	Tina Bruyninckx, Raf Trommelmans
Plannen:	Tina Bruyninckx
Conservatie:	/
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	21/08/2013
Einde veldwerk:	21/08/2013
Wetenschappelijke begeleiding:	/
Projectcode:	VILE13
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Vilvoorde
Deelgemeente:	Vilvoorde
Plaats:	Ledeganckstraat 16
Lambertcoördinaten:	X: 15438, Y: 180614, Z: +15,10m TAW; X: 154412, Y: 180647, Z: +14,93m TAW; X: 154438, Y: 180634, Z: +15,07m TAW; X: 154416, Y: 180600, Z: +15,89m TAW.
Kadastrale gegevens:	Vilvoorde, Afdeling 3, Sectie G, Perceel 487L.
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	AG RE COPiD nv Programma Scholen van Morgen Sint-Lazaruslaan 4-10 1210 Sint-Joost-ten-Node
Titel:	Archeologische prospectie Vilvoorde Ledeganckstraat (prov. Vlaams-Brabant). Basisrapport.
Rapportnummer:	2013/30
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
3.3. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT.....	10
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	11
4.1. VILVOORDE.....	11
4.1.1. Historische informatie	11
4.1.2. Archeologische informatie	12
4.2. LEDEGANCKSTRAAT	14
4.2.1. Historische informatie	14
4.2.2. Archeologische informatie	14
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	17
5.1. ALGEMEEN.....	17
5.1.1. Vraagstelling.....	17
5.1.2. Randvoorwaarden.....	17
5.1.3. Raadpleging specialisten.....	18
5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname.....	18
5.2. BESCHRIJVING	19
5.2.1. Voorbereiding.....	19
5.2.2. Veldwerk.....	19
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage.....	20
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	21
6.1. STRATIGRAFIE.....	21
6.2. RESULTATEN	24
6.2.1. Proefsleuf 1	24
6.2.2. Proefsleuf 2	24
6.2.3. Proefsleuf 3	24
6.2.4. Proefsleuf 4	24
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN	27
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	29
9. SYNTHESE	31
10. LITERATUUR	33
11. BIJLAGEN	35

2. INLEIDING

In het kader van de uitbreiding van basisschool Klim Op aan de Ledeganckstraat te Vilvoorde (provincie Vlaams-Brabant) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 21 augustus 2013 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was AG RE COPiD nv. Aangezien de geplande werken gepaard zullen gaan met een verstoring van de bodem dient voorafgaand een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven te gebeuren, teneinde te vermijden dat archeologisch waardevolle informatie ongedocumenteerd verloren zou gaan. De topografische en bodemkundige omstandigheden van de site scheppen immers een zekere archeologische verwachting. Het plangebied ligt langs de Romeinse verbindingsweg tussen Mechelen en Vilvoorde op een licht hellende uitsprong. Bovendien zou op de locatie in 1306 een treffen hebben plaatsgevonden tussen de Brusselaars en de troepen van Hertog Jan II. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed.¹

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Els Van Geel (projectmanager, AG RE COPiD nv) en Els Patrouille en Marc Brion (erfgoedconsulenten Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant).

¹ S.N., 2013.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

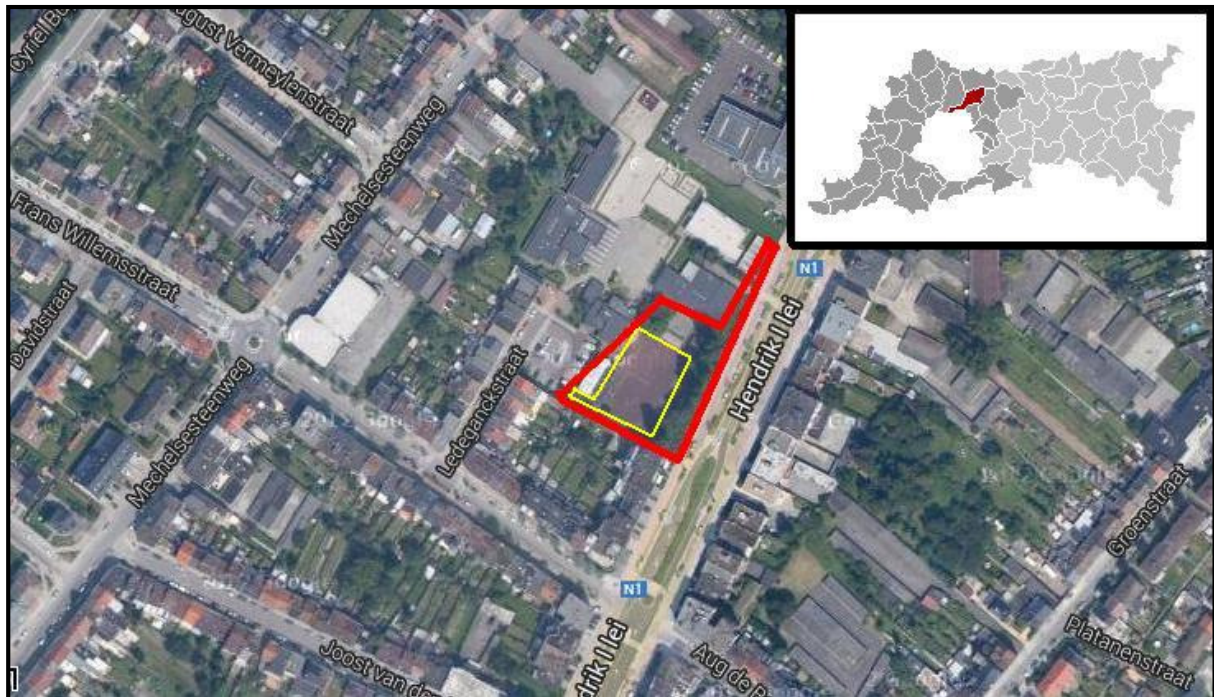
Vilvoorde is samen met Peutie een deelgemeente van de stad Vilvoorde in het noordwesten van de provincie Vlaams-Brabant, meer bepaald aan de noordrand van de Brusselse agglomeratie. In het noorden wordt Vilvoorde begrensd door Zemst, in het oosten door Steenokkerzeel en Machelen, in het zuiden door Brussel en in het westen door Grimbergen. Landschappelijk ligt Vilvoorde aan de Zenne en het Zeekanaal, ook Willebroeksvaart genoemd, dat de verbinding vormt tussen Brussel en de Schelde. De stad wordt doorsneden door de spoorweg Brussel-Mechelen en door de autosnelweg E19 (zie figuur 1).²

Het onderzoeksgebied (zie figuur 2) situeert zich aan de K. Ledeganckstraat, gelegen ten noorden van het centrum. De locatie is in gebruik als speelplaats van de basisschool Klim Op en heeft een oppervlakte van 0,4ha. Op één plaats zijn de verstoringen door de geplande bouwwerken van die aard dat een archeologische prospectie noodzakelijk werd geacht. Deze zone bedraagt 1974m². De hoogte van het terrein, gelegen op een licht hellende uitsprong, schommelt tussen +14,89m en +15,89m TAW.

Figuur 1: Algemene situering van de stad Vilvoorde (© <https://maps.google.be/maps?hl=nl&tab=ll>; http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vilvoorde_Locatie.png).

² http://www.vilvoorde.be/free/DeStad_Stadsprojecten/DeStad_Stadsprojecten_Ruimtelijkstructuur_plan_GRS_02_profielvandestad.pdf, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20266>

Figuur 2: Aanduiding van het onderzoeksgebied (rode kader, 4000m²) met de geprospecteerde zone (1974m²) in het geel aangeduid (© <https://maps.google.be/maps?hl=nl&q=vilvoorde&ie=UTF-8>; <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:VilvoordeLocatie.png>).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

De Vilvoordse ondergrond behoort tot het Tertiair. Tijdens de interglaciale en interstadiale fasen van het Pleistoceen was het tertiair substraat onderhevig aan erosie en ontstond de Zennevallei. Door afspoeling en afglijding van het tertiair materiaal tijdens de laatste ijstijd werd het quartair materiaal vermengd met het zandig tertiair materiaal en fungeerde dit als opvulling. Na de ijstijden verzachtte het klimaat en verdween de permanent bevroren ondergrond. De huidige Zennevallei en de voornaamste beekvalleien werden uitgediept en er ontstonden talrijke secundaire depressies. Deze werden opgevuld met alluvium.³

Bodemkundig maakt Vilvoorde deel uit van de Brabantse Leemstreek. De zandleemgronden beslaan het grootste gedeelte van Vilvoorde. Op de bodemkaart van Vlaanderen is de onderzochte zone niet gekarteerd, maar de omliggende gronden zijn aangeduid als (zie figuur 3):⁴

- 1) Matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Ldcz) (donker gele kleur).
- 2) Natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Lhcz) (oranje kleur).

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische bodemkaart (©<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>).

³ http://www.vilvoorde.be/free/DeStad_Stadsprojecten/DeStad_Stadsprojecten_Ruimtelijkstructuurplan_GRS_08_openruimtestructuur.pdf

⁴ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>; http://www.vilvoorde.be/free/DeStad_Stadsprojecten/DeStad_Stadsprojecten_Ruimtelijkstructuurplan_GRS_08_openruimtestructuur.pdf

3.3. Archeologische context

Het plangebied bevindt zich ten noorden van de stad Vilvoorde. In deze zone zouden zich archeologische sporen uit verschillende periodes kunnen bevinden. Het gaat onder meer om een Romeinse verbindingsweg die van Vilvoorde naar Mechelen leidde. Ook het feit dat er melding wordt gemaakt van een veldslag in 1306 op deze locatie kan leiden tot het aantreffen van grondsporen en losse vondsten uit deze periode.⁵

⁵ S.N., 2013, p. 4.

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Vilvoorde

4.1.1. Historische informatie⁶

De ligging van de stad Vilvoorde aan de Zenne doet vermoeden dat het om een vrij oude vestiging gaat. Volgens Verbesselt bestond er reeds een Nervische nederzetting en later ook een Romeinse op de plaats waar de heirbaan van Asse naar Elewijt de rivier doorkruiste. Deze plaats zou gesitueerd worden op de westelijke oever van de Zenne, vóór de Zenneovergang of zogenaamde Voorde.

De plaats, *villa* aan de voorde, wat als “*villa* aan de doorwaadplaats” begrepen kan worden, gaf de stad Vilvoorde haar naam. Hiervan is er officieel voor het eerst sprake in een document van 779 dat verwijst naar de schenking van het domein “Filfurdo” door Pepijn van Herstal aan de abdij van Chèvremont bij Luik. In de akte is trouwens voor de eerste keer uitdrukkelijk sprake van een “*ecclesia*”. In 972 werd Vilvoorde overgedragen aan het keizerlijke kapittel van Aken.

Sinds het einde van de 12de eeuw begon Vilvoorde zich te ontbolsteren tot een kleine stad. Vilvoorde werd de inzet van een langdurige rivaliteit tussen de hertogen van Brabant en de Berthouts, heren van Grimbergen. Het bezit van Vilvoorde was immers van essentieel belang, gezien de sleutelpositie op de Zenne als toegang tot de Schelde en Antwerpen en de beheersing van het voornaamste Brabantse wegennet tussen het graafschap Vlaanderen en het hertogdom Leuven. Om zich te verzekeren van de steun van de bewoners in de conflicten met het machtige graafschap Vlaanderen, verleende de Brabantse hertog in 1192 de stad een vrijheidskeure. De vrijheidskeure liet Vilvoorde toe de stad te omwallen en de ambachtelijke producten vrij te exporteren. De stad werd aldus een belangrijk bolwerk in de strijd tegen de heren van Grimbergen. Geleidelijk zullen de hertogen van Brabant ook hun macht uitbreiden ten nadele van het kapittel van Aken en vanaf 1245 kwam het domein uiteindelijk in het bezit van de hertogelijke abdij van Ter Kameren.

⁶ Gebaseerd op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21868>; <http://www.vilvoorde.be/product.aspx?id=367>; S.N., 2013, p. 4.

In de 14de eeuw werd Vilvoorde een belangrijk handelscentrum dat met Leuven en Brussel wedijverde om de belangrijkste stad van Brabant te worden. Ze had immers een binnenhaven op de Zenne van waaruit steen uit de nabijgelegen zandsteengroeven werd vervoerd. De omwalling, de stadspoorten, het hertogelijk paleis en de Onze-Lieve-Vrouwekerk dateren uit deze periode.

Vilvoorde beleefde vanaf de 15de eeuw tot de 17de eeuw een geleidelijke achteruitgang. Tijdens de 15de eeuw werd ze getroffen door toenemend economisch verval gezien de te sterke concurrentie op de lakenmarkt. In de 16de en 17de eeuw ontvolkte de stad ten gevolge van epidemieën en godsdienstoorlogen. Tevens werd in het midden van de 16de eeuw (1550-1561) de Willebroeksvaart aangelegd. Hierdoor verloor de stad haar rol als Zennehaven en werd ze een onbelangrijke provinciestad.

Vanaf de 18de eeuw zal Vilvoorde geleidelijk tot een nijverheidsgebied uitgroeien, waardoor de stad een metamorfose onderging. Er werd een nieuwe weg naar Brussel en Mechelen gevormd door de huidige as Schaarbeeklei/Hendrik I-Lei, die de gemeente van zuid naar noord doorsnijdt. De industriële expansie ging gepaard met een snelle bevolkingsaan groei waardoor er nieuwe wijken ontstonden. Na de ontmanteling en de nivellering van de vesten in 1851 werd de stad uitgebreid door de wijken Far West, Faubourg, Broek, Kassei, Drie Fonteinen, Europawijk en het Hoogveld. De stad kreeg uiteindelijk het uitzicht dat het vandaag heeft: een ovaalvormige historische kern met lintbebouwing.

4.1.2. Archeologische informatie⁷

Vilvoorde lijkt op basis van de archeologische vermeldingen in de CAI (Centraal Archeologische Inventaris) nauwelijks gekend op archeologisch vlak. Er zijn 36 locaties. Veel opgravingen hebben nog niet plaatsgevonden, maar toevalsvondsten, toponiemen en de bewaarde historische gebouwen zorgen toch voor wat informatie (zie figuur 4). Sporen uit de steentijd en de metaaltijden werden niet aangetroffen.

Er werden op enkele plaatsen Romeinse sporen aangetroffen. Op de westelijke oever van het kanaal Willebroek ligt een opduiking waar de Nervische versterking en/of Romeinse bewoning (CAI nr. 3207) wordt gelokaliseerd. Deze bewoning zou uit de late IJzertijd - vroege Romeinse tijd dateren. Op 'Vilvoorde op-den Berg' (CAI nr. 5320) werden 17 munten gevonden uit de midden-Romeinse tijd.

⁷ Gebaseerd op: <http://cai.erfgoed.net>

Op de Notelarenberg (CAI nr. 3208), in een bocht van de Zenne gelegen en in de nabijheid van de voormalige bedding van de Zenne, werd een omgrachte nederzetting aangetroffen uit de vroege middeleeuwen. In de volle middeleeuwen zou de berg een motte geweest zijn, waarop een houten toren, een hutkom en een klein houten bijgebouw zou hebben gestaan. Rond 1845 werd de berg genivelleerd om plaats te maken voor een industrieterrein.

Uit de late middeleeuwen werden er nabij de Voorde, aan het Circus (CAI nr. 150632), door Verbesselt bewoningsporen aangetroffen. Ook de Hertogelijke burcht van Vilvoorde (CAI nr. 2719) dateert uit deze periode. De omgrachte burcht werd in 1774 afgebroken. Het afbraakmateriaal werd hergebruikt voor de bouw van een nieuwe gevangenis (het Tuchthuis). In 2011 werd er een arduinen blok van 900 kg gevonden, waarschijnlijk in de zone van de gracht.

Het voormalig Dominicanenklooster (CAI nr. 20111), bestaande uit een nog aanwezig gebouwcomplex, heeft nog een poortgebouw, een kapel en enkele bijgebouwen die uit de 17de eeuw dateren. Op het einde van de 18de eeuw werden er Franse soldaten gehuisvest. In 2008 werd het gebouw archeologisch onderzocht door Fenikx bvba. Daarna werd het in 2012 door Aron bvba onderzocht.

Uit de 19de en 20ste eeuw dateert het Tuchthuis (CAI nr. 20073). Aan de zuidzijde van de hoofd vleugel van het tuchthuis werd een vondstmelding gedaan van een muurfundering en de restanten van een bakstenen keldergebouw. Het zou mogelijk gaan om de restanten van het tussen 1867 en 1907 gebouwde lijkenhuisje en isolatiepaviljoen.

4.2. Ledeganckstraat

4.2.1. Historische informatie⁸

De Karel Ledeganckstraat, genoemd naar één van de voornaamste Vlaamse dichters (1805-1847) van de eerste romantische generatie, is in het noorden van het centrum van Vilvoorde gelegen. Het is een korte, doodlopende straat die vertrekt van de Jan-Frans Willemsstraat en uitgeeft op de klaslokalen van de basisschool Klim Op. De straat ligt in het stadsgedeelte dat werd volgebouwd vanaf de periode na de Eerste Wereldoorlog.

4.2.2. Archeologische informatie

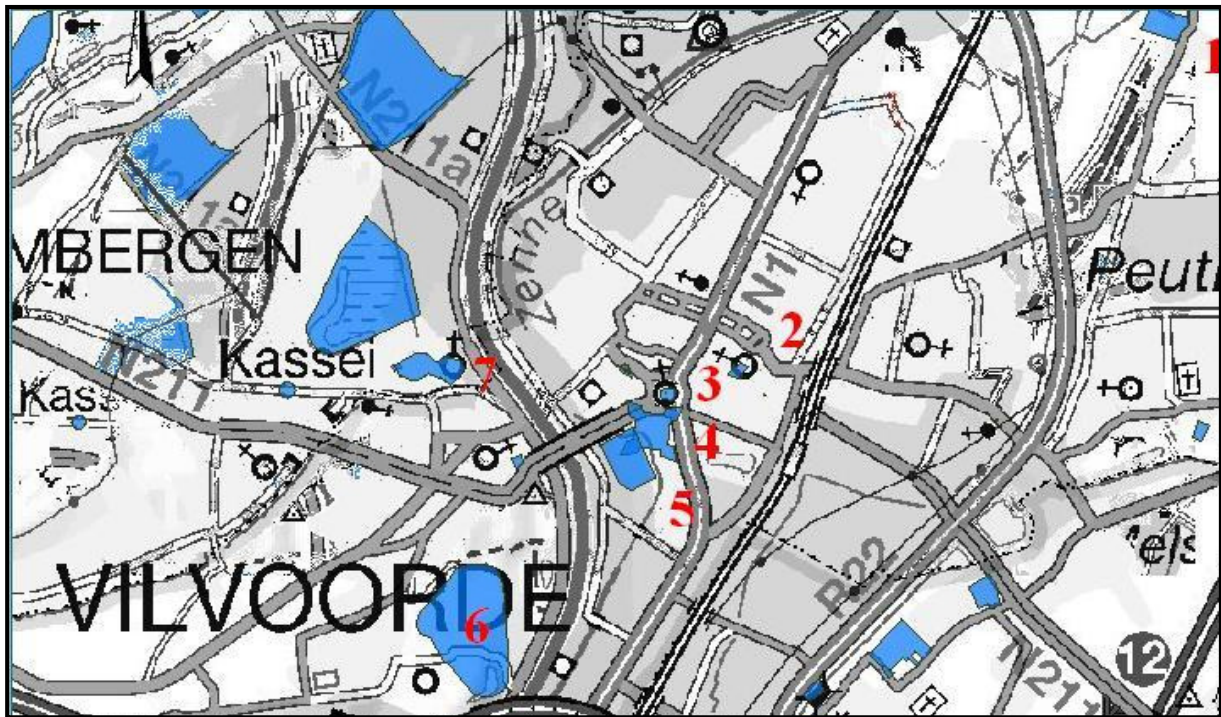
Aan de hand van de Centraal Archeologische Inventaris worden geen archeologische vindplaatsen aangeduid op of in de nabije omgeving van het plangebied.⁹

Op de kaart van Ferraris lijkt het plangebied als landbouwgebied in gebruik te zijn geweest. Er wordt wel melding gemaakt van een veldslag op 1 mei 1306, tussen enerzijds de Brusselse ambachtslieden en anderzijds Hertog Jan II en het Brusselse patriciaat. Deze veldslag zou het resultaat zijn van een jarenlang proces. De persoonlijke vrijheid van de kleine man groeide in de 12de en 13de eeuw, maar de sociale en politieke ongelijkheid bleef erg groot. De macht was volledig in hand van de grootgrondbezitters en de patriciërs. In 1303 trokken de Brabantse ambachten meer politieke macht naar zich toe, naar het voorbeeld van de ambachten in het Graafschap Vlaanderen tijdens de Gulden Sporenslag in 1302. Er werden twee hervormingen doorgevoerd: de democratisering van de lakengilde en die van het stadsbestuur. De gilde werd opengesteld voor ambachtslieden, terwijl de stedelijke functies werd verdeeld onder de patriciërs en plebejers. Dit systeem hield echter niet lang stand. Hertog Jan II wilde het oude regime weer restaureren en sloot een akkoord met de patriciërs. Beide kampen brachten een leger op de been. Op 1 mei 1306 traden ze tegen elkaar op. Het leger van de hertog versloeg de opstandige gilden in Vilvoorde en liet in Brussel en in Leuven de leiders als bestraffing levend begraven.¹⁰

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/9926>

⁹ <http://cai.erfgoed.net>

¹⁰ <http://www.caldenberg.be/sites/default/files/opstand%201303-1306.pdf>; http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html; http://www.toerismevlaanderen.be/sites/toerismevlaanderen.be/files/assets/documents_VORMING/Algemene%20en%20politieke%20geschiedenis.pdf; http://www.turnhout3d.be/Jan_II.html; S.N., 2013, p. 4.

Figuur 4: Aanduiding van de belangrijkste archeologische vindplaatsen in Vilvoorde: 1) De Notelarenberg, 2) Circus, 3) het voormalig Dominicanenklooster, 4) de Hertogelijke burcht, 5) het Tuchthuis, 6) 'Vilvoorde op-den Berg', 7) de Nervische versterking (© <http://cai.erfgoed.net>).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein voor de start van de geplande werken. Hierbij dienen de volgende vragen beantwoord te worden:¹¹

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- zijn er nog sporen van het slagveld terug te vinden?

5.1.2. Randvoorwaarden

Het terrein beslaat een oppervlakte van 0,4ha. Door de aanwezigheid van verschillende paviljoenen, een refter, mobiele tuigen (o.a. speelgoedtreintjes en fietsstallingen), masten, kabels en bomen werd tijdens de startvergadering op 8 augustus 2013, in samenspraak met Els Patrouille (erfgoedconsulent van het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid), besloten een deel van het terrein in eerste instantie niet te prospecteren maar in geval van een positief advies mee op te nemen in het vervolgonderzoek. Enkel de speelplaats en een deel van het terrein in de zuidwestelijke hoek van de school, zo'n 1974m² groot, kon onderzocht worden door middel van drie evenwijdig aangelegde proefsleuven en één sleuf in de hoek van het terrein.

Teneinde een dekkingsgraad van 12% te benaderen, zoals vooropgesteld in de Bijzondere Voorwaarden, werd beslist om de afstanden tussen de werkputten te verkleinen naar gemiddeld 10 meter. Indien mogelijk werden ze uitgebreid in de lengte.

¹¹ S.N., 2012, p. 4.

5.1.3. Raadpleging specialisten

De weinige archeologische vondsten omvatten een zeer klein spectrum, waardoor er geen aanleiding was om specialisten te raadplegen.

5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

Tijdens het veldwerk werden alle vondsten gerecupereerd. Aardewerk, metaal en botmateriaal werden ingezameld. De vondsten werden in zakjes gedeponneerd, voorzien van een vondstenkaartje. Ze werden reeds tijdens het veldwerk op categorie gesorteerd. Er werden geen stalen genomen gezien de sporen zich daartoe niet leenden.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Voorafgaand aan het onderzoek werd met alle betrokken partijen bekeken in welke zones de geplande verstoring van die aard was dat archeologisch onderzoek opportuun bleek. In het kader daarvan werd een sleuvenplan opgesteld.

Ter voorbereiding van het eigenlijke veldwerk werd de toegang tot het terrein gerealiseerd en werden de proefsleuven visueel afgebakend. De sleufranden die zich op de verharde speelplaats bevonden werden mechanisch uitgesneden.

5.2.2. Veldwerk

Het te onderzoeken terrein werd onderverdeeld in 4 sleuven (zie plan in bijlage). Sleuven 2 tot en met 4 werden aangelegd volgens een noord-zuid oriëntatie, parallel met de oostelijke perceelsgrens en de Hendrik I-lei. De afstand tussen de sleuven bedroeg nooit meer dan 10m. Ze waren 2m breed en hadden een variabele lengte. In de zuidwestelijke hoek van het terrein werd sleuf 1 aangelegd om het archeologisch potentieel van dit deel van het plangebied te kunnen inschatten. De totale oppervlakte van het terrein bedroeg 1974m², hiervan werd 284m² onderzocht door middel van proefsleuven. Dit komt neer op iets meer dan 12% van het terrein.

Voor het afgraven van de speelplaats werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 2m breed. Het uitgedroogde asfalt werd afgevoerd. De onderliggende grind werd apart gehouden van de uitgegraven grond. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Onmiddellijk na het uitgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven, waarna het grondplan werd ingemeten door een archeoloog. De profielen van de coupes werden gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen van de bodemopbouw werden in de 4 sleuven ook wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en verzameld in een vondstenzakje met vondstenkaartje. Gezien de locatie van een veldslag diende eveneens metaaldetectie uitgevoerd te worden vóór en tijdens het afgraven. De proefsleuven onder de verharding dienden niet vooraf gescreend. Tijdens het

laagsgewijze afgraven werd het vlak onderzocht met de metaaldetector. Ook de dump werd onderzocht.

Er werden geen bulkmonsters noch pollenmonsters of andere stalen genomen, gezien de sporen zich hier niet toe leenden. Met behulp van een GPS-toestel werden de sleuven, sporen en meetpunten ingemeten en werden de hoogtes van het terrein en de afgegraven niveaus bepaald (in m TAW).

Op vraag van de bouwheer en in samenspraak met de bevoegde erfgoedconsulent werd besloten de sleuven na de registratie te dichten. De uitgegraven grond werd teruggestort en de verhardingen werden weer aangelegd.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code VILE13 (**V**ilvoorde **L**edeganckstraat **2013**) gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in één digitale inventarislijst. De aangetroffen vondsten werden volgens context ingezameld en voorzien van een label en volgens de regels van de kunst ingepakt en geconserveerd. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven. Wegens het ontbreken van archeologisch relevante sporen (zie verder) was het opstellen van een Harrismatrix niet aan de orde.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN¹²

6.1. Stratigrafie

Er werden in de vier proefsleuven 6 wandprofielen gemaakt. Hieruit blijkt dat het gaat om een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldcz).

Het westelijk profiel in sleuf 1 (Sleuf 1 P1, zie figuur 5) kan als referentieprofiel dienen voor het deel van de site dat niet behoort tot de eigenlijke speelplaats. Het maaiveld ter hoogte van het profiel bevindt zich op +14,86m TAW. P1 bestaat uit (maten in cm, gemeten vanaf het maaiveld):

- 000-008: donker bruinig grijs vrij zandige zandleem met graszoden erop (O-horizont);
- 008-034: donkergrijze vrij zandige zandleem met donkerbruine vlekken, zeer weinig baksteenspikkels, zeer weinig houtskoolspikkels en vrij matige bioturbatie (A-horizont);
- 034-062: donkerbruin vrij lemige zandleem met donkergrijzevlekken, vrij weinig baksteenspikkels en -brokjes, vrij weinig houtskoolspikkels en -brokjes en vrij veel mangaanspikkels (B-horizont);
- 062-070: donkerbruine vrij lemige zandleem met geelbeige moederbodem vlekken, vrij weinig kalksteenbrokjes en vrij zware bioturbatie (BC-horizont);
- 070-088: geelbeige zeer lemige zandleem met bruine en grijze vlekken, vrij veel kalkzandsteenspikkels, -brokjes en -brokken, vrij veel rolkeien en vrij zware bioturbatie (C1-horizont);
- 088-110: donkergeelbeige vrij lemige zandleem met zeer veel kalkzandsteenspikkels, -brokjes en -brokken (C2-horizont).

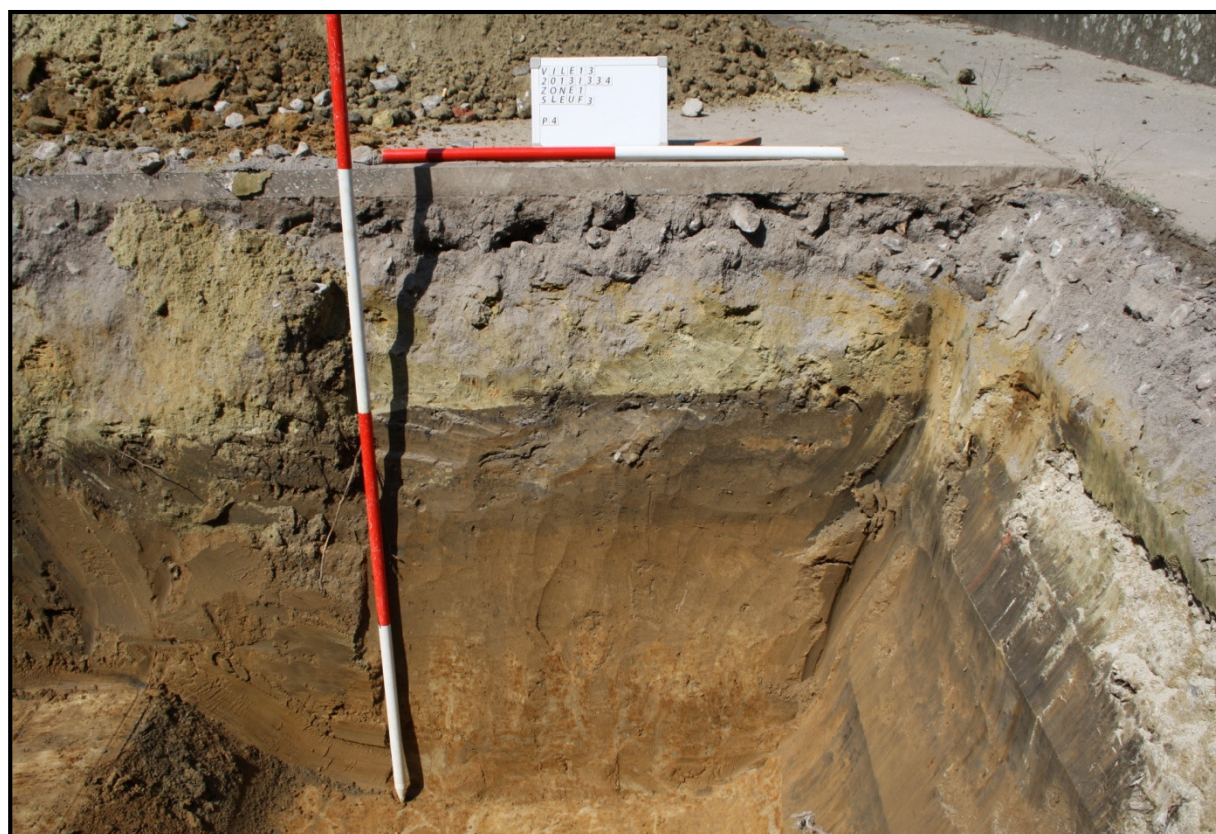
Het westelijk profiel in sleuf 1 (Sleuf 3 P4, zie figuur 6) kan als referentieprofiel dienen voor het deel van de site die tot de speelplaats behoort. In dit deel diende rekening te worden gehouden met grondverontreiniging. De betonplaat ter hoogte van het profiel bevindt zich op +15,06m TAW. P4 bestaat uit (maten in cm, gemeten vanaf de betonplaat):

¹² Voor overzichtsplannen van sleuven, sporen en profielen wordt verwezen naar de digitale plannen in bijlage.

- 000-006: betonlaag;
- 006-016: grindslag (onderkant betonlaag);
- 016-046: scherp; zeer los, geel zand met roze, rode, groene en blauwe vlekken (stabilisatielaag voor de aanleg van de betonlaag);
- 046-068: grijsig bruin vrij lemige zandleem, zeer veel baksteenspikkels, zeer veel kalkmortelspikkels en -brokjes, zeer veel houtskoolspikkels, plastic en rubber (recent ophogingspakket);
- 068-076: donker bruinig grijze vrij lemige zandleem met zeer weinig baksteenspikkels en -brokjes en zeer weinig houtskoolspikkels en -brokjes (Aph-horizont);
- 076-104: donker bruinig grijs vrij lemige zandleem met zeer weinig baksteenspikkels en zeer weinig houtskoolspikkels (B-horizont);
- 104-110: bruine vrij lemige zandleem met grijze vlekken en zeer zware bioturbatie (BC-horizont);
- 110-150: bruinbeige vrij lemige zandleem en zeer weinig bioturbatie (C-horizont).

Figuur 5: Het westelijk profiel in sleuf 1 (Sleuf 1 P1).

Figuur 6: Het westelijk profiel in sleuf 3 (Sleuf 3 P4).

6.2. Resultaten

6.2.1. Proefsleuf 1

Sleuf 1 situeerde zich in het uiterste westen van zone I en werd aangelegd tussen de omheining en een kleuterlokaal. Ze mat 6m op 5m (oppervlakte 30m²). De gemiddelde TAW-waarde bedroeg +14,20m in de sleuf en +14,84m op het maaiveld. In deze proefsleuf werd één recente gracht (zie figuur 7) aangesneden.

6.2.2. Proefsleuf 2

Zo'n 5,6m ten oosten van sleuf 1 bevond zich sleuf 2. Deze sleuf was noord-zuid georiënteerd en was 37m lang (oppervlakte 74m²). De sleufdiepte bevond zich in het zuiden op +13,91m TAW en in het noorden op +13,94m TAW, terwijl de beton zich op circa +14,98m TAW bevond. In deze proefsleuf werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen. Er werden wel een achttal verstoringen, waaronder een rioleringsputje, hoogspanningskabels en afvoerbuizen (zie figuur 8), aangetroffen. Tenslotte werd er één natuurlijk spoor, waarschijnlijk een boomval, gevonden.

6.2.3. Proefsleuf 3

Sleuf 3 was 41m lang en 2m breed (oppervlakte 82m²). Ze was parallel aan proefsleuf 2. Het archeologisch niveau werd bereikt op +13,85m TAW. De bovenkant van de betonverharding lag op +15,05m TAW. Sleuf 3 leverde geen relevante archeologische sporen op. Er werden recente kuilen, hoogspanningskabels, elektriciteitskabels en een rioleringsputje aangetroffen.

6.2.4. Proefsleuf 4

Proefsleuf 4 had een lengte van 41m (oppervlakte 82m²). De gemiddelde TAW-waarde bedroeg +14,03m in de sleuf en +15,89m op het maaiveld. De sleuf diende één keer onderbroken te worden om een vlaggenmast te ontwijken. In de sleuf werden twee elektriciteitskabels en één hoogspanningskabel aangetroffen.

Figuur 7: Recente gracht in sleuf 1 (Sleuf 1 S1).

Figuur 8: Recente kuilen, rioleringsputje en elektriciteitskabels in sleuf 2 (Sleuf 2 S6, S7, S8, S9, S10).

7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN

De opgraving leverde slechts een povere hoeveelheid archeologisch materiaal op. In sleuf 2 werd een wandfragment uit handgevormd aardewerk gevonden dat mogelijk in de IJzertijd of vroege Romeinse periode kan worden gedateerd (zie figuur 9). Tenslotte werden er uit een recente afvalkuil (Sleuf 3, S21) drie botfragmenten van een rund en één ijzeren deksel gerecupereerd. Ze konden in de 20ste eeuw worden gesitueerd. Er werden geen metalen voorwerpen gevonden ondanks het doorzoeken van iedere sleuf met een metaaldetector.

Figuur 9: Wandscherf uit handgevormd aardewerk in sleuf 2 (Sleuf 2 Inv.nr. 1000).

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

Vóór de aanvang van het onderzoek werd verwacht dat er mogelijk archeologische sporen uit verschillende periodes konden aanwezig zijn. De voornaamste vragen van het archeologisch vooronderzoek waren:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- zijn er nog sporen van het slagveld terug te vinden?

Het hele gebied bleek verstoord te zijn door rioleringsbuizen, rioleringsputten, elektriciteitsdraden en hoogspanningskabels. Daarnaast bevonden zich op het terrein enkele kuilen. Aan de hand van het bodemprofiel en hun vulling werden ze in de 20ste eeuw gedateerd. Eén natuurlijke spoor werd eveneens aangetroffen. Het ging waarschijnlijk om een boomval. Daarnaast werd er nog één enkele handgevormde wandscherf gevonden. Deze werd in de IJzertijd of vroege Romeinse periode gedateerd. Er werden geen sporen aangetroffen die op een slagveld wezen.

De lage sporendensiteit en het weinige vondstenmateriaal dat werd aangetroffen, wijzen er op dat het terrein enkel als landbouwgebied in gebruik is geweest. Dit komt overeen met de informatie van de CAI en oude kaarten.

9. SYNTHESE

In het kader van de uitbreiding van basisschool Klim Op aan de Ledeganckstraat te Vilvoorde (provincie Vlaams-Brabant) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 21 augustus 2013 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was AG RE COPiD nv. Aangezien de geplande werken gepaard zullen gaan met een verstoring van de bodem dient voorafgaand een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven te gebeuren, teneinde te vermijden dat archeologisch waardevolle informatie ongedocumenteerd verloren zou gaan. De topografische en bodemkundige omstandigheden van de site scheppen immers een zekere archeologische verwachting. Het plangebied ligt langs de Romeinse verbindingsweg tussen Mechelen en Vilvoorde op een licht hellende uitsprong. Bovendien zou op de locatie in 1306 een treffen hebben plaatsgevonden tussen de Brusselaars en de troepen van Hertog Jan II. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed. De oppervlakte van de onderzoekszone bedroeg zo'n 1974m², waarvan er 284m² werd onderzocht. Verspreid over het terrein werden vier proefsleuven gegraven tot op het niveau waarop de archeologische sporen zich manifesteerden.

Het archeologisch proefsleuvenonderzoek bood een inzicht in de bodemopbouw van het plangebied. Met uitzondering van de verstoringen en vervuilde grond kan gesteld worden dat het plangebied zich in een matig natte zandleembodem bevindt met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldcz). Hierop werden er verschillende lagen gevonden die gekoppeld kunnen worden aan de aanleg van de speelplaats.

Het archeologisch onderzoek leverde slechts een klein aantal sporen en artefacten op. Het ging steeds om recente verstoringen. Enkel een handgevormd wandscherfje leverde een aanwijzing voor een oude datering. De resultaten wijzen erop dat het terrein in het verleden enkel als landbouwgebied in gebruik is geweest.

Gezien de lage sporendensiteit, het ontbreken van echte nederzettingssporen, het quasi ontbreken van vondstenmateriaal en de grote graad van verstoringen door nutsleidingen wordt het niet noodzakelijk geacht om een archeologisch vervolgonderzoek te adviseren voor de site. Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

10. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- S.N., 2013, *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Vilvoorde, Ledeganckstraat 16 (Nieuwbouw basisschool Klim Op)*, s.l., 8 p.

- **Internetbronnen**

- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/ikonos/#>
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>
- <https://maps.google.be/maps?hl=nl>
- <http://cai.erfgoed.net>
- http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/20266>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/9926>
- <http://cai.erfgoed.net>
- <http://www.vilvoorde.be/product.aspx?id=367>
- http://www.vilvoorde.be/free/DeStad_Stadsprojecten/DeStad_Stadsprojecten_Ruimtelijkstructuurplan_GRS_08_openruimtestructuur.pdf
- <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:VilvoordeLocatie.png>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1: situeringsplan
- Bijlage 2: overzichtsplan
- Bijlage 3: wandprofielen
- DVD met daarop alle foto's, plannen, inventarissen, dit rapport en bijlagen